

INFORMACIJE POSTOJEĆIM ILI POTENCIJALNIM KLIJENTIMA O FINANCIJSKIM INSTRUMENTIMA I O RIZICIMA U ODNOSU NA FINANCIJSKE INSTRUMENTE

1. Informacije postojećim i potencijalnim klijentima Finax o.c.p., a.s. o financijskim instrumentima

- 1.1. Pružanje investicijskih usluga, obavljanje investicijskih aktivnosti i pomoćnih usluga od strane društva Finax, o.c.p., a.s. (u daljnjem tekstu „Broker“) svojim klijentima i potencijalnim klijentima (u daljnjem tekstu „Klijent“ povezano je s obvezom dostaviti općeniti opis prirode pružanih financijskih instrumenata. Pod općenitim opisom podrazumijeva se dostavljanje informacija radi pojašnjenja prirode pojedinih financijskih instrumenata i rizika povezanih s njima. Općeniti opis će Klijentu omogućiti da stvori dovoljnu osnovu za odluku o investiranju. Svrha informacija sadržanih u daljnjem tekstu je pružiti osnovni opis prirode financijskih instrumenata za Klijente Brokera koji su Klijentima dostupni putem djelatnika odjeljenja Account managementa Brokera, investicijskih posrednika i vezanih zastupnika Brokera.
- 1.2. Detaljan opis poslovanja financijskim instrumentima, pojašnjenje povezanih izraza, postupaka i pravila poslovanja pojedinim financijskim instrumentima je predmet odredaba konkretnih Općih poslovnih uvjeta (u daljnjem tekstu „OPU“). OPU čine sastavni dio ugovorne dokumentacije koja regulira izvršenje transakcija s financijskim instrumentima između klijenta i Broker. OPU javno su dostupni za klijente i potencijalne klijente na web stranici Brokera www.finax.eu.
- 1.3. Općeniti opis prirode financijskih instrumenata

Broker pruža klijentima mogućnost izvršavanja financijskih transakcija s prenosivim vrijednosnim papirima i to prije svega s dionicama, obveznicama i udjelima. Ulaganje u financijske instrumente karakterizira stavljanje financijskih sredstava Klijenta u financijske instrumente kako bi se postigao cilj koji je Klijent postavio s unaprijed utvrđenom razinom rizika i vremenskim okvirom ulaganja.

Namjera i ciljevi pojedinih Klijenata specifični su kao i svaki financijski instrument. Stoga općenito nije moguće utvrditi koji su financijski instrumenti prikladni za koje Klijente. Iz tog je razloga prilikom donošenja odluka o ulaganju potrebno uzeti u obzir individualne potrebe pojedinih Klijenata i specifičnosti pojedinih financijskih instrumenata.

Tri kriterija čine osnovni investicijski trokut:

Rizik ulaganja – mogućnost smanjenja vrijednosti ulaganja klijenta,

Likvidnost ulaganja – brzina pretvorbe ulaganja natrag u gotovinu,

Prinos od investicije – iznos povrata ulaganja financijskih sredstava klijenta.

Ovaj investicijski trokut govori o tome da nije moguće dostići sva tri kuta ovog trokuta odjednom. Drugim riječima nije moguće postići visok prinos istovremeno s niskim rizikom

i visokom likvidnošću ulaganja. Investicija koja donosi visok prinos s visokim rizikom i niskom stopom likvidnosti te investicija s niskim rizikom, niskim prinosom i visokom likvidnošću onda predstavlja dvije investicijske strane. Stoga, donošenje odluke o konkretnom ulaganju zahtijeva traženje kompromisa između prinosa, rizika i likvidnosti ovisno o individualnim preferencijama Klijenta.

- 1.4. Vrijednosni papiri su zapisi izraženi u novcu u obliku propisanom zakonom te u obliku s kojim su povezana određena prava, prije svega pravo potraživati određenu imovinsku vrijednost ili ostvarivati određena prava prema osobama koje definira zakon.

Dionica je vrijednosni papir koji predstavlja dio temeljnog kapitala društva koje je izdalo konkretnu dionicu. Svaki imatelj dionice je dioničar ovog društva. Svaki dioničar kao član društva ima pravo sudjelovati u upravljanju društvom, pravo na isplatu dijela dobiti i pravo na isplatu vrijednosti ostatka imovine nakon likvidacije društva. Upravljanje društvom ostvaruju pojedini dioničari putem glasačkih prava na glavnoj skupštini društva, udio na dobiti dioničari postižu putem dividende (isplata dividende nije zajamčena i njezin iznos odobrava glavna skupština društva). Osim prinosa od dividende, dioničari mogu ostvariti prinos i putem povećavajuće se vrijednosti cijene dionica. Obično u slučajevima, kada društvo ima dugoročno pozitivan i rastući dobitak ili gubitak, vrijednost dionica takvih društava povećava se, čime se ulagateljima pruža mogućnost ostvariti prinos u slučaju prodaje ovih dionica po većoj cijeni nego što je bila kupovna cijena tih dionica. Slično tome, međutim, u slučaju negativnog razvoja financijskih rezultata društva, vrijednost dionica može se smanjiti.

Osnovna motivacija za ulaganje u dionice, kao što proizlazi iz gore navedenog teksta, je stjecanje udjela na imovini društva, zatim sudjelovanje u upravljanju tog društva i postizanje prinosa od ovog ulaganja putem dividende. Drugi motiv, koji može biti povezan s prethodnim ili se može ostvariti odvojeno, je očekivanje pozitivne promjene vrijednosti dionica tijekom vremena. U ovom slučaju se ulagatelj oslanja na povećanje vrijednosti dionica na tržištu, čime bi postigao pozitivnu razliku između prodajne i kupovne cijene. U prvom slučaju se radi o ulaganju na duže vrijeme, u drugom slučaju mogu se iskoristiti i kratkoročne promjene tržišne cijene za postizanje očekivanog rezultata ulaganja.

Obveznice su vrijednosni papiri kod kojih je njihov imatelj vjerovnik onog tko je obveznice izdao (izdavatelj, dužnik). Izdavatelj obveznice je dužan isplatiti imatelju nominalnu vrijednost na dogovoren dan dospjeća i platiti mu kamatu (tzv. kupon) prema unaprijed definiranim uvjetima koji su propisani u uvjetima izdavanja. Prinos od ulaganja u obveznice sastoji se od kuponskog prinosa i eventualnog kapitalnog prinosa. Dok je kupon obično unaprijed poznat, kapitalni prinos može nastati kao razlika u cijeni obveznice prilikom njezine kupnje i prodaje, odnosno kao razlika u cijeni prilikom izdavanja i otplate. Stoga se ukupni prinos obveznice može unaprijed precizno izračunati samo ako je imatelj drži sve do dospjeća (tzv. prinos do dospjeća).

Postoji nekoliko vrsta obveznica. Obzirom na izdavatelja, obveznice se mogu podijeliti na državne, bankovne, municipalne ili korporativne. Posebna vrsta obveznica su hipotekarne obveznice pokrivene nekretninama (npr. pravo zadržavanja na njima).

Instrumenti novčanog tržišta financijski su instrumenti s kojima se obično posluje na novčanom tržištu. Dospjeće instrumenata novčanog tržišta je stoga kraće, obično u roku od godinu dana. Među instrumente novčanog tržišta pripadaju prije svega blagajnički zapisi i depozitni certifikati. Razina značajnosti većine rizika obično je za instrumente novčanog tržišta niža u usporedbi s obveznicama.

Udjeli ili vrijednosni papiri izdani od strane inozemnog subjekta za zajednička ulaganja financijski su instrumenti zajedničkog ulaganja. Zajedničko ulaganje je prikupljanje i upravljanje novčanim sredstvima velikog broja individualnih ulagatelja te zatim masovno ulaganje tih sredstava u vrijednosne papire i druge financijske instrumente. Prinos od ulaganja u fondove je promjenjiv i ne može se unaprijed utvrditi. Ovisi o prinosu pojedinih financijskih instrumenata u portfelju fonda. Obzirom na sastav portfelja razlikujemo fondove novčanog tržišta kao obvezničke fondove, dioničke fondove, mješovite fondove, fondove fondova, fondove za nekretnine i sl.

2. Rizici povezani s ulaganjem u financijski instrument

- 2.1. Nije ispravno ako ulagatelj donosi odluku o ulaganju bez poznavanja prirode i karakteristika pojedinih financijskih instrumenata i bez razumijevanja opsega svoje izloženosti riziku koji je s time povezan. Svako ulaganje ili odluka o ulaganju bi stoga trebala uzeti u obzir znanje i iskustvo ulagatelja s pojedinim financijskim instrumentima, ciljevima ulaganja i, konačno, financijsku situaciju konkretnog ulagatelja.
- 2.2. Broker će nastojati objasniti Klijentu opće rizike koji postoje kod većine financijskih instrumenata. Rizici opisani u ovom dokumentu mogu se pojaviti istovremeno kod pojedinih financijskih instrumenata i mogu imati nepredviđeni utjecaj na vrijednost ulaganja. Isto tako, ulagatelji moraju biti svjesni da svaki financijski instrument nosi određenu razinu rizika te zbog toga i investicijske strategije s niskim profilom rizika sadrže u sebi određenu razinu nesigurnosti. Opravdani rizici povezani s ulaganjem ovise onda o raznim čimbenicima uključujući način na koji je konkretni financijski instrument izdan ili strukturiran.
- 2.3. Svi Klijenti ili potencijalni Klijenti imaju pravo na dostavljanje informacija o općenitoj prirodi financijskih instrumenata i o rizicima povezanim s financijskim instrumentima koje im je dužan dostaviti bilo koji Broker i to na vrijeme prije pružanja usluge kako bi predstavljali dovoljnu osnovu da ulagatelj donese odluku o ulaganju.
- 2.4. Dužnost Brokera da obavijestiti Klijente o pojedinim rizicima povezanim s financijskim instrumentima ovisi o kategorizaciji Klijenta i uzima u obzir stručnost i iskustvo Klijenta koji se odnose na poslovanje financijskim instrumentima.
- 2.5. **Rizici financijskih tržišta**

Rizik se odnosi na vjerojatnost štete, gubitka ili opasnosti. Financijski rizik općenito se definira kao potencijalni financijski gubitak subjekta i pojavljuje se na financijskim tržištima. Potencijalni gubitak ne predstavlja već postojeći realizirani ili nerealizirani financijski gubitak, nego budući gubitak koji proizlazi iz ulaganja u konkretni financijski instrument. To su rizici koji se mogu očekivati i njihov utjecaj na ukupni povrat ulaganja može se smanjivati. Pri ispravnom ulaganju se rizici financijskog tržišta mogu čak i iskoristiti za postizanje većih prinosa od ulaganja.

Pojedinačni rizici povezani s ulaganjem u financijske instrumente mogu biti rizici koji se mogu primijeniti na sve vrste financijskih instrumenata. Svrha ovog dijela dokumenta je, prema tome, sažeti opis osnovnih rizika povezanih s financijskim instrumentima koji se općenito mogu primijeniti na bilo koji financijski instrument.

2.6. Vrste rizika

Tržišni rizik

Tržišni rizik izlaže ulagatelja riziku u pogledu tržišnih kretanja u obliku promjene tečaja, kamatnih stopa, cijena dionica, kreditnih raspona, vrijednosti indeksa ili u pogledu volatilnosti tržišta.

Kamatni rizik

Rizik gubitka uslijed promjene cijene instrumenata osjetljivih na promjenu kamatnih stopa zove se rizik kamatne stope. Radi se prije svega o riziku promjene kamatnih stopa, promjene oblika krivulje prinosa, promjene volatilnosti kamatnih stopa i promjene odnosa ili raspona kamatnih indeksa. Promjena kamatnih stopa može vlasnika financijskog instrumenta izložiti riziku gubitka u slučaju da je financijsko sredstvo osjetljivo na promjenu kamatne stope i ulagatelj se odluči prodati ovaj instrument prije datuma dospelosti.

Najčešća pojava rizika kamatne stope je u vezi s obveznicama. Za instrumente ulaganja u kapital kao što su dionice je rizik povezan s kamatnom stopom značajno niži, jer utječe na kretanje cijena dionica u dugoročnoj makroekonomskoj perspektivi.

Valutni rizik

Ovom smo riziku izloženi kad ulažemo u stranoj valuti. Postoji opasnost da se strana valuta u kojoj su financijska sredstva denominirana tijekom razdoblja ulaganja deprecira u odnosu na domaću valutu i kao rezultat toga će se smanjiti prinos ulaganja izražen u domaćoj valuti.

Stoga se tečajni rizik javlja tamo, gdje postoji rizik gubitka koji proizlazi iz promjene cijena instrumenata osjetljivih na promjene u vrijednosti tečaja. To se prije svega odnosi na rizik promjene spot tečaja i rizik promjene volatilnosti tečaja. Ulagatelj može biti izložen riziku promjene tečaja u slučaju da:

- (a) je kupnja financijskog instrumenta ostvarena u stranoj valuti, pri čemu je sredstva strane valute kupio za svoju domaću ili drugu stranu valutu i nakon završetka ulaganja planira vratiti sredstva u domaću odnosno drugu stranu valutu,

- (b) se ulaganje ostvaruje putem financijskog instrumenta koji omogućuje da će prinos od ulaganja, odnosno i na početku uloženi iznos biti tijekom ili nakon dospjeća proizvoda isplaćen u drugoj valuti nego što je bila izvorna valuta ulaganja.

Likvidnosni rizik

Rizik kada se kupnja ili prodaja financijskog instrumenta ne može izvršiti tako brzo ili u roku koji ulagatelj zahtijeva, zove se likvidnosni rizik. Likvidnost tržišta relevantnog financijskog instrumenta ovisi o načinu na koji je tržište organizirano (uređeno tržište ili OTC tržište), od broja sudionika na tržištu, no u najvećoj mjeri o karakteristikama samog financijskog instrumenta. Općenito, čim kraće je financijski instrument uspostavljen na tržištu, to je niža njegova likvidnost. Likvidnost pojedinih financijskih instrumenata nije konstantna varijabla i može se mijenjati s vremenom, primjerice kao rezultat promjene vremenskih zona, kada se globalna likvidnost na tržištima kreće zajedno s vremenom.

Ulagatelj bi se trebao raspitati o likvidnosti relevantnog financijskog instrumenta i o mogućnosti njegove preprodaje prije svega kad zahtijeva izvršenje transakcije s dionicama izvan glavnih indeksa pojedinih burzi. Informaciju o likvidnosti bi trebao zahtijevati i za dionice s kojima se obično posluje ako nema iskustva s ulaganjem u tu dionicu ili ako je od zadnje transakcije prošlo duže vrijeme.

Rizik mjesta izvršenja

Rizik mjesta izvršenja povezan je s tržištem ili mjestom na kojem se obavljaju transakcije s relevantnim financijskim instrumentom. Tamo gdje mjesto izvršenja nije isto kao „domaće“ mjesto izvršenja ulagatelja. U isto vrijeme, ulagatelj je izložen valutnom riziku.

Svaka investicija na inozemnom tržištu ili ona koja sadrži strani element može biti povezana s rizikom dotičnog inozemnog tržišta koje se može razlikovati od rizika na domaćem tržištu. Specifičan slučaj su tržišta u nastajanju (emerging markets) koja često sadrže rizike koji se ne pojavljuju na razvijenim tržištima. Ulaganja na tim tržištima često su spekulativne prirode i treba ih pažljivo procijeniti uzimajući u obzir potencijalne rizike povezane s ovim tržištima. Ti su rizici detaljnije opisani u točki 2.8. ovog dokumenta.

Rizik inflacije

Inflacija (deprecijacija vrijednosti novca) nam zapravo smanjuje prinos od ulaganja. Kako bismo izračunali stvarni dobitak od ulaganja, moramo oduzeti stopu inflacije. Treba imati na umu da kako stopa inflacije raste, kupovna moć ulaganja opada.

Rizik relativne uspješnosti rezultata

Rizik relativne uspješnosti rezultata predstavlja rizik da postignuti rezultati financijskog instrumenta neće odgovarati postignutim rezultatima benchmarka (tržišnog standarda). To se događa kada ulagatelj kupi financijski instrument na temelju usporedbe njegove izvedbe s drugim financijskim instrumentom koji se smatra benchmarkom.

Rizik zemlje

Novi porezi, nova regulacijska pravila, novo zakonodavstvo ili ograničenja pogodnosti koje je ulagatelj stekao u vrijeme ulaganja u relevantni financijski instrument koji pruža ove

pogodnosti predstavljaju rizik zemlje. Za to može biti odgovorna jedino vlada ili bilo koje nadležno službeno tijelo. Rizik zemlje također je usko povezan s političkim rizicima, i to prije svega s mogućom promjenom političkih snaga ili smjera dotične zemlje, popraćene promjenom poreznog, pravnog, fiskalnog ili drugog sustava koji utječe na prinos od ulaganja koje se odnosi na dotičnu zemlju. Postojanje političkog rizika nosi sa sobom nervozu pojedinih sudionika na tržištu. To se može manifestirati u obliku veće volatilnosti cijena financijskih instrumenata a može rezultirati rasprodajom na konkretnim tržištima zbog promjene stava ulagatelja prema riziku.

Rizik volatilnosti

Volatilnost mjeri promjenjivost (nestabilnost) cijena financijskog instrumenta i visoka je ako se cijena financijskog instrumenta znatno promjeni tijekom određenog vremenskog razdoblja (kod nekih instrumenata se to događa svakodnevno, kod drugih se radi o dužem razdoblju). Rizik volatilnosti povezan je s kretanjem cijene pojedinih financijskih instrumenata. Utvrđuje se na temelju usporedbe prosječne razlike između najniže i najviše cijene financijskog instrumenta tijekom određenog vremenskog razdoblja i odražava rizik potencijalnog gubitka zbog stope promjenjivosti cijene konkretnog financijskog instrumenta.

Za svaki financijski instrument, tržište i razdoblje promatranja, volatilnost je individualna. Volatilnost je izrazito nestabilna varijabla u pogledu njezine vrijednosti tijekom vremena. Čak i sama volatilnost ima svoju volatilnost. Stoga bi se klijent još prije ulaganja trebao raspitati o trenutnoj, eventualno povijesnoj volatilnosti konkretnog financijskog instrumenta i njezinom utjecaju na profitabilnost namjeravane odluke o ulaganju.

Rizik namire

Rizik da transakcija s financijskim instrumentom nije namirena ili financijski instrument nije isporučen na dogovoreni dan predstavlja rizik namire. Rizik je u ovom slučaju jednak razlici između dogovorene cijene financijskog instrumenta i stvarne tržišne cijene na dan namire, pri čemu ova razlika može značiti gubitak u slučaju da transakcija neće biti namirena i konkretna transakcija s financijskim instrumentom bi se trebala realizirati po trenutnoj tržišnoj cijeni.

Poslovanje vrijednosnim papirima ima različite postupke namire i isporuke, pri čemu na neke postupke namire može utjecati i obujam koji određuje način i postupak njihove namire. Nemogućnost namiriti transakciju zbog takvih proceduralnih ograničenja može za ulagatelja značiti ograničenje, odnosno gubitak mogućnosti da ulaže u druge alternativne mogućnosti ulaganja.

2.7. Rizici prilikom ulaganja u zemljama s tržištima u nastajanju

Danas se ulagatelji sve više fokusiraju na ulaganje u financijske instrumente na tržištima u nastajanju – emerging markets koja im omogućuju postići alternativna ulaganja s većim prinosima u usporedbi s tradicionalnim tržištima. Međutim, veći prinos je povezan s većim rizikom koje je često vrlo specifično za konkretno tržište i konkretni financijski instrument.

Emerging markets su tržišta za trgovanje financijskim instrumentima koja su karakteristična osobito po:

- (a) promjenljivoj uspješnosti gospodarstva,
- (b) nekom stupnju političke nestabilnosti,
- (c) nepredvidivim financijskim tržištima i parametrima ekonomskog razvoja,
- (d) financijskim tržištima koja su još u fazi razvoja.

Emerging markets su tržišta na koja se odnosi jedna ili više gore navedenih karakteristika.

Ulagatelj je izložen rizicima kada ulaže u financijske instrumente na razvijenom tržištu i izdavatelj ovih instrumenata ima sjedište u nekom od tržišta u nastajanju ili su njegove aktivnosti fokusirane prvenstveno na područje tih tržišta.

Ulagatelj bi se prije ulaganja u takve instrumente trebao upoznati sa svim rizicima povezanim s ulaganjem na tim tržištima. Ulaganje u financijske instrumente dostupne na tržištima u nastajanju često je spekulativne prirode.

Sljedeći popis rizika sadrži osnovne informacije o rizicima koje treba uzeti u obzir prilikom ulaganja u zemljama s tržištima u nastajanju.

Ekonomski rizik

Tržišne turbulencije i fluktuacija cijena vjerojatnije su i većeg su opsega na tržištima u nastajanju koje su osjetljivije na promjene kamatnih stopa i inflacije. Pored toga, fokus aktivnosti i proizvodnje u takvim gospodarstvima često je relativno uski pa stoga pojedinačni događaji mogu imati nekoliko puta veći utjecaj na gospodarstvo i tržišta nego u razvijenim gospodarstvima i tržištima. Odgovarajuća regulacija i nadzor od strane nacionalnih regulatora veliki su nedostatak na tržištima u nastajanju.

Valutni rizik

Tečajevi u gospodarstvima u nastajanju podliježu velikim i nepredvidivim promjenama u njihovim vrijednostima. Nadalje, treba napomenuti, da neke zemlje limitiraju ili na drugi način ograničavaju trgovanje u lokalnim valutama. Hedging i operacije zaštite mogu ograničiti potencijalne gubitke i rizike koji proizlaze iz poslovanja u lokalnoj valuti, no s druge strane, ti se rizici ne mogu u potpunosti ukloniti zbog nepredvidivosti ponašanja na lokalnim tržištima.

Tržišni rizik

Manji broj sofisticiranih metoda praćenja i nadziranja financijskih tržišta može voditi do niske razine transparentnosti, učinkovitosti, likvidnosti i regulacije pojedinih tržišta. Štoviše, za ta tržišta je karakteristična velika volatilnost, veliko kretanje cijena i mogućnost neovlaštenog utjecaja na tržišne cijene i zlouporaba informacija.

Rizik namire

Neka gospodarstva u nastajanju koriste klirinške sustave namire financijskih operacija koji se značajno mogu razlikovati od sustava koji se koriste u zemljama s razvijenim gospodarstvom. U nekim slučajevima su takvi sustavi odsutni ili postojeći sustavi

funkcioniraju nepouzdana s nizom grešaka u obradi transakcija ili uzrokuju značajna kašnjenja u namiri i isporuci financijskih instrumenata.

Pravni rizik

Na tim tržištima može postojati pravna nesigurnost zbog neiskustva nacionalne jurisdikcije s funkcioniranjem financijskih tržišta. Pored toga, nepostojanje ili neadekvatan sustav nadziranja financijskih tržišta može voditi do problema i poteškoća u ostvarivanju prava ulagatelja koja proizlaze iz posjedovanja financijskih instrumenata.

Politički rizik

Rizik temeljnih promjena u nacionalnom gospodarstvu i političkom sustavu u kratkom vremenskom razdoblju povećava nestabilnost političkog sustava i neiskusnost državnih dužnosnika. Posljedice za ulagatelje mogu uključivati oduzimanje imovine ulagatelja bez naknade, ograničavanje prava ulagatelja u odnosu na vlasništvo imovine ili dramatičnu promjenu vrijednosti imovine ulagatelja kao rezultat državne intervencije ili kao rezultat uvođenja državnih mehanizama kontrole i praćenja.

Likvidnosni rizik

O potražnji i ponudi ovisi također likvidnost pojedinih tržišta. Zbog utjecaja prirodnih katastrofa ili socijalnih, ekonomskih i političkih promjena na potražnju i ponudu tržišta u nastajanju, ove činjenice mogu prouzrokovati mnogo brže i dugotrajnije promjene nego što bi to bilo na razvijenim tržištima, pri čemu u ekstremnim slučajevima mogu dovesti do potpune odsutnosti likvidnosti na konkretnom tržištu. Ova činjenica može uzrokovati da ulagatelj neće biti u mogućnosti prodati svoju imovinu, ako želi zatvoriti ili smanjiti svoja ulaganja na tržištima u nastajanju.

3. Završne odredbe

- 3.1. Ovaj dokument je Upravni odbor Brokera usvojio dana 11.6.2020 i primjenjuje se od 01.7.2020.
- 3.2. Ovaj dokument je objavljen dana 16.6.2020.